

Синєок Віра Андріївна 

заслужена артистка України, доцент кафедри хореографії
Факультету музичного мистецтва і хореографії,
аспірант кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТІВ-ХОРЕОГРАФІВ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ТАНЦЮ

У сучасному соціально-гуманітарному дискурсі проблема формування національно-культурної ідентичності студентів-хореографів набуває особливої актуальності в умовах глобалізації, міжкультурної комунікації та трансформації ціннісних орієнтирів у культурному середовищі. Для сфери мистецької освіти, зокрема хореографії, питання національно-культурної ідентичності постає як ключовий чинник формування світоглядних засад фахівця, його професійної самосвідомості і здатності до розуміння та творчої інтерпретації національної культурної спадщини.

У сучасному танцювальному просторі хореограф виступає як носій і транслятор культурних смислів, виконуючи важливу соціокультурну місію. Саме засобами танцювального мистецтва відтворюються стародавні традиції та звичаї українського народу, висвітлюються його ментальні особливості, що закарбовані в історичній пам'яті національного етносу. Водночас у соціально-гуманітарному вимірі пізнання національно-культурна ідентичність студента-хореографа формується на перетині філософських, культурологічних, педагогічних та мистецтвознавчих підходах, що зумовлює необхідність комплексного наукового осмислення цього феномену.

В центрі педагогічного процесу знаходиться особистість студента-хореографа – носія культурних цінностей. У цьому контексті український народний танець виступає механізмом самопізнання, самовираження і засвоєння народних традицій, що сприяє розвитку особистості, професійної та громадської ідентичності.

Засвоєння українських танцювальних традицій неможливо без формування ціннісного ставлення до культурної спадщини, народної обрядовості, символічної образності. Пізнання стає не нейтральним, а ціннісно орієнтованим, студент вивчає культурні явища з позиції національної

етики та естетичних норм.

Український народний танець передбачає реконструкцію культурних значень, закладених у національній танцювальній лексиці, пластиці та музично-ритмічній структурі. Студент-хореограф не просто виконує танець, а інтерпретує його як культурний хореографічний текст, що є характерною ознакою гуманітарного пізнання.

Танцювальні традиції різних регіонів України формують багатовимірний культурний контекст, у межах якого студент-хореограф осмислює власну ідентичність. Пізнання набуває поліаспектності, оскільки включає історичний, соціальний, регіональний, етнографічний контекст.

Як зазначає Калієвський К. «Для успішного виховання студентів-хореографів доцільно застосовувати методи та прийоми, які розкривають аспекти сутності національно-культурних традицій, специфіку ментальних особливостей українського народу» [3].

Кожна танцювальна традиція є неповторним культурним феноменом, що впливає на підготовку студента-хореографа, віддзеркалюючи унікальні зразки національного танцю, його регіональні особливості, що впливають на формування цілісного бачення багатогранності української культури й сприяють становленню індивідуальної ідентичності.

Хореографічна освіта стимулює рефлексію щодо власної ролі в передачі і збереженні культурної спадщини. Виконання і аналіз народних танців сприяють усвідомленню студентами себе як продовжувачів національної культурної традиції. Рефлексивність дозволяє формувати відповідальне ставлення до автентичності та художнього переосмислення танцю.

Національно-культурна ідентичність формується поступово, у взаємодії з традицією та сучасними культурними процесами. Український народний танець попри свою історичність є динамічним мистецтвом, що дозволяє студентам поєднувати автентичні форми з модерними хореографічними інтерпретаціями, усвідомлюючи себе як частину живої культурної спадщини.

Об'єкт соціально-гуманітарного пізнання в рамках формування національно-культурної ідентичності студента-хореографа має комплексний, багатовимірний та динамічний характер, оскільки поєднує соціальні, культурні, мистецькі, освітні та психологічні аспекти формування особистості.

На думку Гавелі О. «Це стає можливим, коли людина не лише в своїх прагненнях і бажаннях, але й реальними діями сприяє розвитку власного «Я» в контексті гуманістичних цінностей, впливає позитивним прикладом на середовище свого існування в українському соціумі» [1].

Об'єктом виступає студент-хореограф – особистість, яка одночасно є суб'єктом засвоєння культурної спадщини, носієм індивідуального досвіду, учасником процесу трансляції національних традицій. Це зумовлює необхідність дослідження внутрішнього світу студента – мотивація цінностей, етнокультурної обізнаності, рівня ідентичності. Танцювальна культура виступає як соціокультурний феномен, що є складною культурною системою, яка включає лексичне наповнення, музично-ритмічні форми, символіку, етнографічний контекст, традиційні ролі та моделі поведінки.

Національно-культурна ідентичність формується не лише через знання, а й через переживання, емоційне включення, відчуття приналежності. Український народний танець має потужний емоційний потенціал (ритм, темп, образність), що впливає на сферу ідентичності особистості. Як зазначено в попередній статті «Український народний танець як фундатор національної самобутності»: «Цінність українського танцю полягає в закарбованому канонічному досвіді народного мистецтва, яке є життєдайним коренем національної ідентичності та самобутності. Він є основою для створення різноманітних хореографічних творів, оскільки зберігає загальнокультурні, аксіологічні цінності, виконуючи транслуючу місію фольклорних танцювальних традицій в сучасний простір» [4].

Таким чином, специфіка об'єкта соціально-гуманітарного пізнання у цій темі визначається його: людиноцентричністю, культурною символічністю, історичністю, соціальною та педагогічною обумовленістю, емоційно-ціннісною природою. Це робить процес формування національно-культурної ідентичності студентів-хореографів складним та інтегративним явищем.

Пізнання у сфері національної культури формується на перетині різних традицій. Український танець як культурний феномен не може бути осмислений у межах однієї дисципліни. Його дослідження потребує інтеграції філософської антропології, культурології, етнології, мистецтвознавства, педагогіки і психології, соціології культури. Це свідчить про генез сучасного знання, що впливає на формування ідентичності засобами народного танцю та є результатом розвитку багатьох гуманітарних наук.

Як зазначено у науковій праці Желанової В. та Матвієнко О. «Україна має свою неповторну національну ідентичність, на підставі якої формується її внутрішній та міжнародний імідж, але не можна не погодитись з думкою, що українська національна ідентичність знаходиться на стадії становлення та проходить етап, який розвинені європейські держави-нації минули в період модерну. Для більшості з них він завершився створенням сталої національної ідентичності» [2].

Висновки. Динаміка розвитку соціально-гуманітарного пізнання пов'язана зі зміною акцентів на людину і культуру. Історично гуманітарна наука переходила від опису поведінки і традицій до розуміння смислів, від зовнішнього спостереження до інтерпретації і рефлексії, від вивчення культури як об'єкта до осмислення людини як творця і носія культурних цінностей. Саме ця еволюція забезпечила можливість вивчати національно-культурну ідентичність як складний соціокультурний конструкт, що формується через мистецьку діяльність, зокрема український танець.

Список використаних джерел:

1. Гавеля О. (2018) Національно-культурна ідентичність та її ціннісні основи: освіченість, вихованість, моральність і патріотизм українців. *Культура і сучасність*. № 1. С. 20–26. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
2. Желанова В. & Матвієнко О. (2022) Національно-культурна ідентичність особистості: сутність і структура. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 1 (49). С. 17–20. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.3>
3. Калієвський К. (2023) Національно-патріотичне виховання хореографів в закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич. Вип. 60, Т. 2. С. 78–83. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-11>
4. Синеок В. & Калієвський К. (2023) Український народний танець як фундатор національної самобутності. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич. Вип. 64, Т. 2. С. 104–108. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/64-2-17>